

Rietveld Schröderhouse A biography of the house

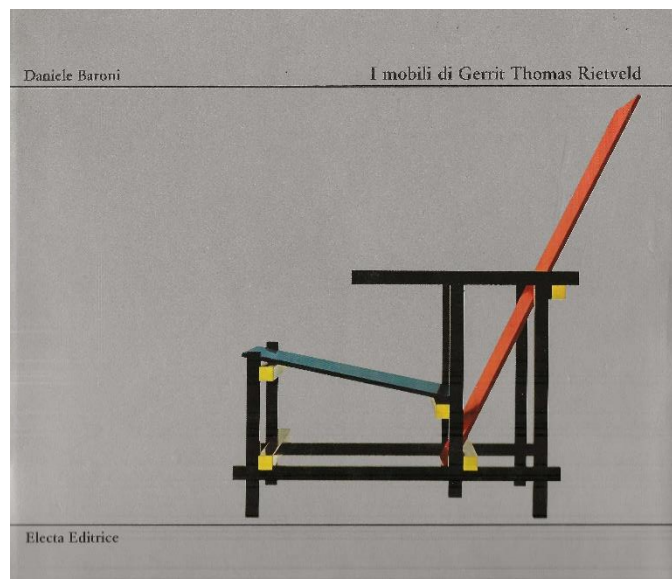
Een huis, twee ontwerpers. In Utrecht staat een wonderlijk huis, klein van afmetingen. Een woning met drie gevels. Het vierde vlak sluit aan bij een rijbebouwing met gevels in zichtbaar metselwerk. In deze hoekoplossing is het metselwerk bepleisterd, een vorm van de-materialiseren. In de gevel een aantal accenten in rood, blauw en geel, de drie primaire kleuren die de Nederlandse Stijlbeweging vooropstelde. Het is het Schröder huis, in 1924 een rariteit, nu een pand op de UNESCO lijst van het wereld patrimonium. Eind 2024 verscheen bij Uitgeverij Hannibal "Rietveld Schröderhouse - A biography of the house" van Natalie Dubois Jessica Van Geel. Meer dan een architectuurboek!

De lijst van publicaties betreffende deze woning is indrukwekkend. De eerste vraag, is er nog iets nieuws te vertellen? Het recent boek, voortreffelijk uitgegeven door Hannibal, is meer dan een architectuurboek. Op de cover staat "A biography of the house" en een foto van Truus Schröder, niet Rietveld. In het voorwoord een tekst van Irma Boom die de vormgeving verzorgde, een boek in twee talen, een polyglotboek zoals vroeger de bijbels werden uitgegeven. Het boek is "de" bijbel geworden van deze uitzonderlijke creatie, een mijlpaal in de Nederlandse architectuur.

In 1923 kreeg De Stijlbeweging een expositie in de Parijse *Galerij L'Effort Moderne* van Léonce Rosenberg.¹ In de biografie van Théo van Doesburg wordt uitvoerig ingegaan op de voorbereiding en de expositie.² Een jaar waarin nog geen sprake is van het Schröder huis. Het project werd zeer vlug opgemerkt in buitenlandse publicaties. In "L'Architecture Vivante" van Editions Albert Morancé uit Parijs verscheen het reeds in 1925 met vier foto's plus een grondplan. Het bijzondere onder de foto's is de vermelding: Maison à Utrecht (Pays-Bas), 1924 met daarboven T. Schröder et G. Rietveld. Twee ontwerpers voor één huis, Truus Schröder (1889-1985) en Gerrit Rietveld (1888-1964).

Wat het boek van Dubois-Van Geel definitief wil verduidelijken is het co-auteurschap, een verhaal dat 1+1 meer is dan twee, het werd veel meer. Geleidelijk werd deze creatie enkel toegeschreven aan Rietveld en zo wordt haar inbreng onterecht gereduceerd. Van 1924 tot 1933 hadden beiden een bureau in dit huis op de begane grond. Gedurende die tijd was hun naambordje geïntegreerd in het venster (foto boek pagina 222). In een interview 1974 vroeg men aan Truus wat haar inbreng is geweest met daarop het schitterend antwoord: "Dit huis was ons kind. Bij een kind vraag je dat toch ook niet?". Het boek vertelt hoe beiden elkaar leerden kennen en hoe hun verhouding ontstond op professioneel en menselijk vlak.

Boek Electa, 1977 met op de cover de Red-Blue zetel

Het huis is inderdaad veel meer dan het verhaal van De Stijl. Rietveld begon zijn loopbaan als meubelmaker en hij zal levenslang met passie creaties maken. Toen hij in 1918 zijn rudimentaire houten zetel beschilderde met de primaire kleuren blauw-rood-geel samen met zwart, ontstond één van de iconische zitmeubelen van de 20ste eeuw, de Red-Blue. Het visuele van natuurhout verdween, een daad van dematerialiseren. Dit is ook wat er in het Schröderhuis gebeurde, geen zichtbaar metselwerk, alles verdwijnt achter een bepleistering om een monolithische dimensie te benadrukken. Kleur wordt de nieuwe wereld en het bruin van de bakstenen wordt verbannen. Er is echter meer aan de hand: de ruimtelijke ontwikkeling van de eerste verdieping. Met schuifwanden was het mogelijk op een kleine oppervlakte een dag-nacht configuratie te maken, een erg vernieuwend ruimteconcept. Het aanbrengen van een hoekraam zonder midden stijl is anders dan de klassieke wijze van het aanbrengen van vensteropeningen in de

gevelwand. Zo zit het huis vol met ingenieuze details, waardoor men het gevoel krijgt van een interieur als één groot meubel. Bij een bezoek, wat ik iedereen kan aanraden, is men verbaasd hoe klein de woning is. Dit komt omdat bijna alle interieuroptnames werden gemaakt met een groothoek lens.

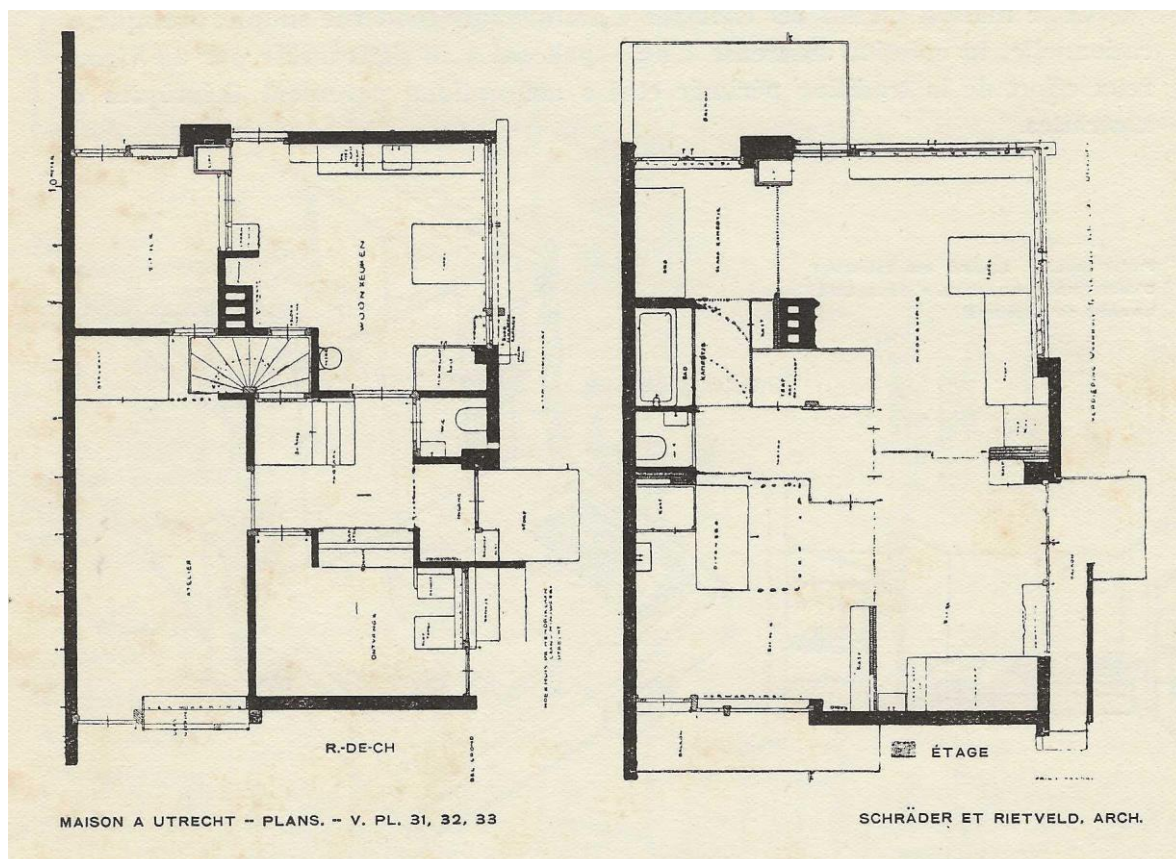
"L'Architecture Vivante" van Editions Albert Morancé 1925 / Verzameling Marc Dubois

Maison à Utrecht (Pays-Bas), 1924 met daarboven T. Schröder et G. Rietveld. Twee ontwerpers voor één huis, Truus Schröder (1889 1985) en Gerrit Rietveld (1888-1964).

Het boek brengt een inzicht in de families van beiden wat zelden het geval is. Meestal worden privé aangelegenheden gewist uit architectuur publicaties terwijl die van uiterst belang zijn om een oeuvre te begrijpen en correct te situeren. "A biography of the house" is daarom een belangrijk boek, meer dan een familiealbum, een verhaal van een woning door twee mensen bedacht om gelukkig te zijn. Truus is overleden in 1985, op haar 95ste jaar.

1923-1924-1925

De publicatie uit 1925 in "L'Architecture Vivante" van Editions Albert Morancé (Parijs), dus honderd jaar geleden, bevat naast vier foto's en een grondplan ook een korte tekst. Het was geen ingebonden tijdschrift, wel mappen met losse illustraties (planches) en een deel tekst als toelichting bij de losse platen. "L'Architecture Vivante" werd uitgegeven onder directie van architect Jean Badovici. De grote interesse van "L'Architecture Vivante" voor de ontwikkelingen in Nederland heeft te maken met de expositie De Stijl in Parijs in 1923.

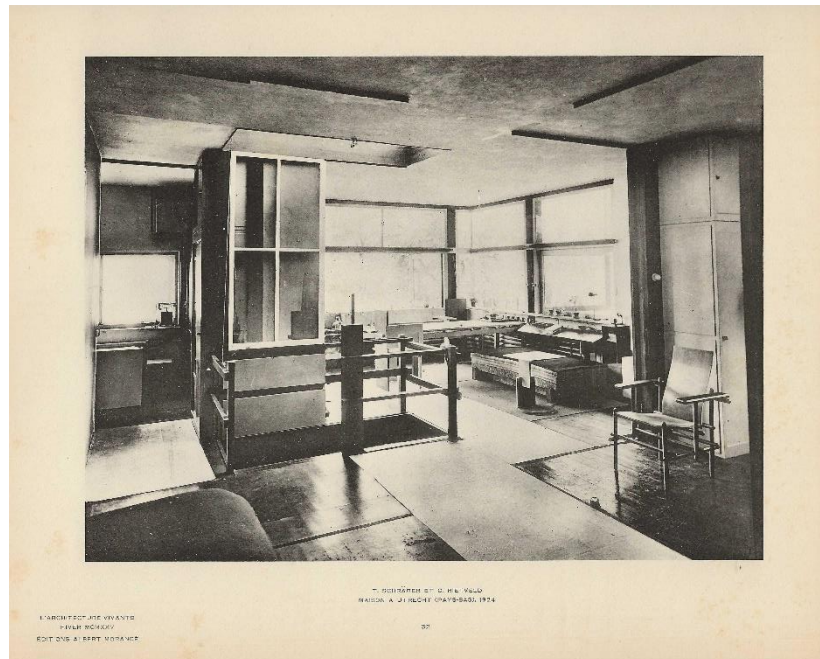
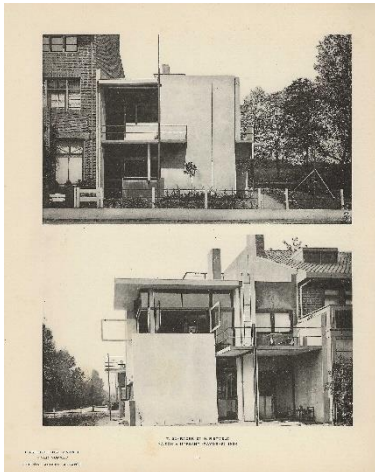

"L'Architecture Vivante" van Editions Albert Morancé 1925 / Verzameling Marc Dubois / grondplan

De bijhorende tekst

"Cette maison 4s tunc application pratique des dernières conceptions auxquelles sont arrivés les artistes de ce groupement De Stijl qui a tant fait pour la création d'un art vraiment moderne dans les pays du Nord. On y trouve, amenées à leur point de perfection et réalisées dans la matière, les idées que le fondateur du groupe, Théo van Doesburg, a développées dans son article sur "L'Evolution de l'Architecture moderne en Hollande".

C'est une construction tout en fer, ciment armé et verre. Les plans et contreplans ont été déterminés en dehors de toute idée de symétrie et de toute conception a priori. Le matériel et le travail employés sont réduits au minimum, et cependant l'ensemble est d'une plastique lumineuse et saine autant qu'ingénieuse et originale. Des cloisons mobiles sur glissières permettent de diviser l'espace intérieur en plusieurs pièces selon les besoins. Quant au mobilier, à peine existant, il a été inspiré par l'aménagement intérieur des couchettes de chemin de fer".

"L'Architecture Vivante" van Editions Albert Morancé 1925 / Verzameling Marc Dubois / grondplan

Bij deze tekst kan men een aantal bedenkingen plaatsen. Vooreerst de schrijfwijze van Truus: Schröder in plaats van Schröder! In feite is dit geen tikfout. Truus huwde met Fritz Schröder die oktober 1923 overlijdt. Truus had drie kinderen en bleef steeds de familienaam van haar man Fritz achter haar familienaam plaatsen.

De naam van Rietveld stond op de uitnodiging van de expositie in Parijs 1923. Vooraan in de tekst wordt vermeld dat Théo van Doesburg de oprichter (fondateur) was van de Stijl beweging,.

Compleet foutief is de beschrijving van constructie en materiaalkeuze: **"C'est une construction tout en fer, ciment armé et verre"**. Het is totaal iets anders, het is een baksteenconstructie met een bepleistering. In het boek "A biography of the house" zijn verschillende archiefphoto's opgenomen die dit verduidelijken. Van gewapend beton is geen sprake, de vloeren en dakconstructie waren in hout. Wie maakte deze fout, Jean

Badovici of iemand anders? De info kwam vermoedelijk niet van Rietveld maar mogelijks van Van Doesburg die hiermee de moderniteit wilde benadrukken ver weg van de traditionele baksteenconstructie.

Woning met een internationale uitstraling.

In de directe omgeving van het Schröder huis ontwierpen Rietveld & Schröder in 1931 vier rijwoningen, de Erasmuslaan flats. In de Belgische krant De Standaard van 16 oktober 1931 verscheen een artikel waarin duidelijk wordt aangegeven dat de inrichting ervan door "Rietveld en mevrouw Schröder-Schröder" werd ontworpen met daarbij de vermelding dat de er reeds twee woningen waren verkocht (p. 342).

Rietveld bouwde niets in België. Voor de Wereldexpositie in Brussel 1958 maakte hij een schetsontwerp voor het Nederlands paviljoen evenals voor het Philips paviljoen. Zijn ontwerp voor de Nederlandse Textiel afdeling werd wel gerealiseerd.

De woning in Utrecht wordt de meest gepubliceerde woning van Nederland in de jaren '20. Een grote impact is zeker de publicatie uit 1927 in het mooi uitgegeven tijdschrift WENDINGEN (nr.2). Dit blad had ook een goede verspreiding in Vlaanderen. De jonge Gentse architect Gaston Eysselinck (1907-1953) trok met zijn medestudenten in 1929 op studiereis per fiets door Nederland. Het huis in Utrecht stond ook op het programma en in zijn archief is er een foto bewaard gebleven. Juist na deze reis ontwierp Eysselinck woning Serbruyns (1930) waar de invloed van De Stijl duidelijk aanwezig is.³

Marc Dubois

Rietveld Schröderhouse - A biography of the house

Natalie Dubois, Jessica Van Geel

Uitgeverij Hannibal, 2024, 890 pagina's, Nederlands / Engels

ISBN 978 94 6494 143 2

---

¹ Yves-Alain Bois, Bruno Reichlin, *De Stijl et l'Architecture en France*, Pierre Mardaga Éditeur, Liège-Bruxelles, 1985

Marc Dubois, *De Stijl in Frankrijk*, in: ARCHIS, nr.1, 1986, pp.4-5.

² Sjoerd van Faassen, Hans Renders, *Theo Van Doesburg 1883-1931 – Ik sta helemaal alleen*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2022.

³ Marc Dubois, Gaston Eysselinck – *In de voetsporen van Le Corbusier*, Snoeck, Gent, 2019.